

Denne artikel er blevet til på baggrund af, at tale-hørelærerne i Lyngby-Taarbæk kommune har været på institutionsbesøg i Italien i oktober 2011, hvor de bl.a. har besøgt to børnehaveskoler og en skole i provinsen Reggio Emilia. Besøget havde fokus på skriftsprogsudviklingen i børnehaveskolerne og artiklen vil især beskæftige sig med besøget i børnehaveskolerne, som både var meget inspirerende og meget tankevækkende.

*Skrevet i samarbejde med tale-høregruppen af
Kaj Floman, Lene Almose Hauberg, Dorte Schlør og Jytte Schmidt*

Provinsen Reggio Emilia har ca. 460000 indbyggere og ligger i regionen Emilia-Romagna. Hele regionen har omkring 4 mio. indbyggere. Italien er opdelt i 20 regioner, som igen er opdelt i provinser. Hver provins rummer et antal kommuner. Tale-hørelærerne besøgte institutioner i tre af Reggio Emilias 45 kommuner nemlig Reggio Emilia, Rubiera og Castellarano.

I Italien skal alle være i et uddannelsesforløb fra 6 til 18 år: Grundskolen for 6-11-årige, mellemskolen for 11-14-årige, derefter er der forskellige mulige ungdomsuddannelser.

Børn mellem 3 og 6 år får tilbud om at gå i børnehaveskole (scuola materna).

Næsten alle forældre tager imod dette tilbud. Børnehaveskolen tager udgangspunkt i den vejledende læseplan, som beskriver seks områder inspireret af Gardner:

1. Krop og bevægelse
2. Sprog
3. Logik/matematik
4. Tid og natur
5. Kunstnerisk udtryk/musik/billede
6. En selv og de andre

Hele skoleforløbet er gratis (også børnehaveskolen). Dog skal der betales for skolebespisning og for transport, hvis man benytter skolebus.

Overgangen fra børnehaveskole til skole er nøje planlagt. Fx er det almindeligt, at lærerne fra skolen er nede i børnehaveskolen og undervise de kommende skolebørn. Når børnehavebørnene begynder i 1. klasse, følger lærerne fra børnehaveskolen børnene i den første tid i skolen. Inden skolestart bliver alle forældre og børn spurgt om, hvilke forventninger de har til skolen, og børnene medbringer "kufferter" med ting fra børnehaveskolen, som de bruger den første tid i skolen.

I Italien findes der ingen specialinstitutioner, -skoler eller -grupper. Alle børn er inkluderet i "almensystemet". Handicappede børn bliver efter særlige principper vurderet, certificeret og inkluderet i en given institution/skole med fornøden støtte. Forskelligheden bliver en styrke og normalitetsbegrebet svækkes. Der foretages en revurdering på hvert "certifikatbarn" to gange årligt, hvor støttelæreren, talehørelæreren, forældrene og en neuropædiater laver en fremadrettet plan.

De første indtryk, der møder en ved besøg i de to børnehaveskoler, er ro, fordybelse, æstetik og dokumentation. Begge børnehaveskolerne er på over 100 børn. Der er helt roligt. Alle børn er i gang med at udfor-

ske, undersøge, afprøve, eksperimentere, producere etc. De voksne er rundt om børnene – hjælper samt - kommer med ideer, guider etc. I en af børnehaveskolerne træder man ind i en æstetisk smuk indgangshal med børneproducerede "uroer" af genbrugsmaterialer hængende fra loftet. I de forskellige lokaler dokumenterer væggene børnehavehverdagen i form af børnetegninger, fotografier, fortællinger etc.

Hverdagen i børnehaveskolerne

Begge børnehaveskoler har navne, der appellerer til uopdyrkede sider, *Fantasiens Have* og *Det Azurblå Træ*. Børnehaveskolerne vægter værdien i opdragelse, børns erfaringer, etc. De sætter børnenes udvikling i fokus gennem deres relationer med voksne, og de skaber muligheder for at børnene får erfaringer. Man vægter at skabe et miljø, hvor teorier og en nuanceret praksis bliver bøjet mod hinanden i et pædagogisk forløb, hvor alle børnene yder deres bidrag. Den praktiske pædagogik tager udgangspunkt i Gardner, Bruner og Vygotsky. Børns potentialer skal vækkes/ findes via forskellige veje med forskellige virkemidler (Gardners intelligenser bl.a.). Børnene får erfaringer ved at få vakt deres nysgerrighed, ved at opstille problemer de skal løse, ved at reflektere over dem og ved at samarbejde. Temaerne/emnerne som børnene beskæftiger sig med findes enten ved, at børnene foreslår dem, eller at læreren foreslår dem. Temaerne udfolder sig i dialog mellem børn og voksne, hvor de sammen forholder sig nysger-

rige og udforskende til emnet. Et tema kan vare et år, eller lige så lang tid børnene er interesserede i og kan udforske emnet. I bekendtgørelsen for læseplaner understreges vigtigheden af og respekten for den lærende persons særpræg og individuelle udviklingsforløb.

Aktiviteterne foregår i smågrupper. Mens en gruppe arbejder med en lærer laver resten af "stue"gruppen mere selvstyrende aktiviteter med en anden lærer. Børnene følger egne interesser og de arbejder i værkstedsmiljøer med materialer, der er med til at stimulere tænkningen. I gruppeaktiviteterne lærer børnene forskellige værdier: samarbejde, respekt for andre, solidaritet, hjælpsomhed samt at få en kritisk holdning. Efter hvert længerevarende projekt evaluerer børnehaveskolelæreren forløbet med hvert enkelt barn, for at finde dets aktuelle udviklingstrin og sammen planlægge fremtidige tiltag.

Børnehaveskoleledagen indledes med en samling, hvor man fører kalender over hvem, der er til stede, og man taler om dagens program. Alle klasser/grupper er aldersopdelt og kalenderne er tilpasset børnenes udvikling. Fx bliver de 5-6 årige præsenteret for en månedskalender, hvorimod de 3-4 årige får fremlagt en uge ad gangen. Børnene laver på skift dagens billede med tekst. Billederne samles ved månedens slutning til en bog, så man kan huske samt få et indtryk af, hvad der sket i i fx april måned.

Som før nævnt kan man se hele børnehaveskolehverdagen dokumenteret overalt. Der er plancher på vægge, tidligere temaer samlet i bøger, udstillinger i montrere etc.

Hele det pædagogiske personale (lærerne) i børnehaveskolerne har en 5-årig uddannelse. De beskæftiger sig udelukkende med pædagogik og læring. Der er ansat folk til det praktiske så som oprydning, rengøring og madlavning, etc. Børnehaveskolelærerne bliver ofte sendt på kursus, for at tilegne sig ny viden således at de er ajourført på alle områder. Børnehaveskolelærerne er meget entusiastiske og anvender megen tid på forberedelse, dokumentation samt at være i dialog med forældrene på forskellig vis.

Børnehaveskolernes åbningstid er fra 7.30 til 16.00. Hvis forældrene har yderligere behov kan de tilkøbe sig 2,5 times ekstra tid med uddannet personale. Mellem kl. 10.00 og 12.15 er der to lærere i grupperne, resten af tiden er der en. Gruppernes størrelse varierer mellem 20- 28 børn. Størrelsen af gruppen afhænger af, om de har inkluderet et handicappet barn.

Børnehaveskolernes miljø

Begge børnehaveskoler har et stort bebygget areal med store lyse lokaler. I den ene børnehaveskole ses der også et stort udendørsareal, der er indrettet som "sansehave".

Alle steder i Børnehaveskolerne er der indrettet forskellige miljøer/værksteder i børnehøjde. De voksne er nærværende – processen indenfor de bestemte områder synes vigtigere end produktet. Man ser ikke meget traditionelt legetøj. Derimod er der en utrolig materialerighed.

Mange af de materialer som bliver brugt er genbrugsmaterialer som plasticflasker, elektriskerrør, knapper og glas i forskellige farver, materialer fra naturen som træ og sten. Der er stofrester, mosaikbrikker, papir og karton etc.

Materialerne er mangfoldige og meget forskelligartede og inspirerer til fantasi, sansning og refleksion. Materialerne er synlige og appellerer til kreativ anvendelse, og de opbevares i gennemsigtige kasser, hvor de er let tilgængelige i forbindelse med lokalernes forskellige værkstedskroge.

Lokalerne er indrettede med mange kroge fx: Skrivehjørne, hvor der er en lille kasse med alle børnenes navne, en lille kasse med alle bogstaverne, forskellige skriveremedier og computer. Maleværksted med farve, maling, farvekort med omviklet garn i forskellige farveskalaer, farveprøver i alle farver, billeder af naturens farver. Naturværksted med materialer fra naturen, bøger fra naturen og udstoppede dyr. Teaterhjørne med udklædningstøj og dukketeater. Engelskhjørne med bløde hynder og puder, fjernsyn, dvd, stor bog med italienske og engelske ord. Læsekrog med puder og mange bøger. Lyskasser som består af store kasser på ben med plexiglas og lysstofrør indeni. Sandbord som består af en stor kasse på ben fyldt med sand. Derudover er der også andre kroge, hvor man kan udfordre andre sider (kunst, tal, konstruktioner etc.).

Børnehaveskolerne er indrettet til at det, man bygger, udvikler, udforsker og producerer kan blive stående. Man kan fortsætte med sit projekt til man er færdig med det.

Det skriftsproglige i børnehaveskolerne

Når et barn begynder i børnehaveskole, har det allerede i sin familie gjort sig mange erfaringer med skriftsproget i adskillige sammenhænge. Det bliver børnehaveskolens opgave at hjælpe barnet med at tydeliggøre den viden, der knytter sig til dets erfaringer med skriftsproget.

Arbejdet med skriftsproget i børnehaveskolerne tager udgangspunkt i Gardners intelligens om sprog. Skriftsproget ses som en af de mange koder som børnene kommer til at lære. Tegn repræsenterer navnet på et eller andet fx børnenes egne navne. Man kigger på de enkelte tegn i navnene. Børnene bliver nysgerrige og lærer andre ord. Børnene får en forståelse af hvorfor man skriver. Det er ikke børnehaveskolens opgave at lære børnene at skrive, men at lære dem hvorfor man skriver. I treårsalderen er sproget genstand for udforskning og noget man går på opdagelse i, man kan fx genkende logoer. I 4-5 års alderen begynder børn at spørge, hvordan ord skrives.

I relation til den teoretiske forståelse af hvordan skriftsproget udvikler sig tilrettelægges forskellige aktiviteter til at understøtte denne. Pæda-

gogerne arbejder med at foregribe samt søge efter betydningen af skriftsproget. De giver muligheder for skriveaktiviteter og de sammenligner de spontane skriftlige produktioner. De arbejder med tekstforståelse, tekstproduktion og opbygning af historier. Og de beskæftiger sig med den første læsning.

Den føromtalt indretning af børnehaveskolerne understøtter i høj grad også den skriftsproglige udvikling og gør at den bliver en naturlig del af børnehavedage.

Alle børn har deres egen postkasse, hvorigennem de opfordres til at kommunikere med hinanden.

Hvert barn i børnehaveskolen, har deres egen tegne- og skrivemappe. Mapperne følger barnet gennem børnehaveskoleforløbet og er med til at dokumentere deres skriftsproglige udvikling.

Det skriftsproglige element er en naturlig del af alt, hvad de foretager sig. Når de fx arbejder med emner/projekter indgår skriftsproglige aktiviteter som en naturlig del, og de voksne dokumenterer forløbet undervejs med fotos, børnenes billeder og ytringer, som hænges op i børnenes lokale.

I erkendelse af at små børn både reflekterer og kommunikerer, understøtter de i Reggio Emilia denne udvikling med stor respekt for børnene og deres barndom. Dette medfører at børnene har en veludviklet sproglig bevidsthed og er meget langt i deres læseudvikling, når de begynder i skolen.

Afsluttende bemærkninger

Turen til Reggio Emilia har været meget inspirerende for hele talehørelærergruppen og afstedkommet mange diskussioner. Alle er enige

om, at det har været en udbytterig tur, hvor man har fået ideer til talehørelærernes videre arbejde.

Italien har en anden kultur og andre traditioner end Danmark, hvorfor man heller ikke umiddelbart kan overføre systemet fra italienske børnehaveskoler til danske børnehaver. Det er vigtigt, at man ikke laver nye tiltag på bekostning af barnet, men derimod med respekt for barnet og hele dets udvikling.

Set i lyset af Lyngby-Taarbæks inklusionspolitik, vil det måske være muligt at drage nytte af de italienske institutioners erfaringer, som de har opbygget gennem mange år.

Bemærkelsesværdigt er det, at der i børnehaveskolerne ikke bliver skældt ud, og at der tilsyneladende ikke forekommer urolige børn. Man kan kun gisne om, hvorfor der er denne forskel i relation til mange danske børnehaver og gætte på, at det skyldes de ansvarlige voksnes nærvær og forståelse af de enkeltes børns udvikling, samt strukturen og rammerne der er sat for børnene. Børnene ved, hvad de skal. Der er en plan og et mål, og børnenes ideer og udsagn bliver taget alvorligt.

Skriftsprogligheden i børnehaveskolerne og dens betydning for læseudviklingen, er en del af det, talehørelærergruppen tog til Reggio Emilia for at undersøge. Det er tydeligt at måden, hvorpå der bliver arbejdet med skriftsproget i børnehaveskolerne, udvikler børnenes skriftsprog enormt, således at de er så læseparate, at deres læseudvikling, når de begynder i skolen, kan vurderes ud fra en orddiktat af lydrette ord.

Besøget i Reggio har været springbræt for mange ideer i relation til børns skriftsproglige udvikling, og der vil forhåbentligt være grobund for at kunne implementere nogle af disse i daginstitutionerne i Lyngby-Taarbæk Kommune.